

Det medför ej några olagligheter ett fåniga stora fisk.
 Detta kan jag aldrig höra talas om eller spåra rait i fullfärd
 i fullfärd att taga händerna om. Det är nog
 eljest om än en gång jag har varit ute om
 fiskat stora fisk. Jag har till och med varit så långt
 upp som i Bohuslän och varit med om att fåniga
 makrell. Den gång, som jag var med om, som
 särskilt fick sig i mitt minne, var då jag skulle
 flytta från Burebäck. Sista året, som jag bodde där,
 var vintern mycket skön. Hela bukten var full-
 frusen, så att man kunde gå ända till Landskrona.
 På denna tid hade man verkligen skönja vintar.
 Det var i slutet på 1870 talet. Frostens var så
 stark, att man kunde jaga Sälhundar. Dessa,
 som eljest varo små att få tag i, tog man ut
 särskilt med en båtshake. För att första detta
 måste man erinra om att dessa fri att få

Gångt av
 stora fisk

Makrell

Jaga sälhundar

4238

2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sufst kunde vgrs till rftan fr att andas. Om
 de ej gjorde detta, s voro de snart forta. Fr
 namnda andamål hade de allrn kachel i
 isen des ngra smd hll, genom vilka de
 ntt och jml kunde fa' vgrs kymel (vorn) samt
 des hade gjord ett stort hll, som de avrnde
 fr att kyma vgrs p isen. Genom den strnga
 frostn fr dessa smd hll till nster alla; de
 rriga tunkte vi till med diverse frmal, om
 vi fide fagi sorn ex. sri, iskenubbar, ja till
 nu med ngra av oss tog av sin kiga och kna
 vantar. P sd satt var det mgjligt fr ut-
 kundarna att komma vgrs till nster rftan fr
 att andas. Den ende mgjligt, som de hade,
 var att komma vgrs genom stora hll. Men
 dr stod vi och vntade och vro fardiga
 att fa ^{denna} de vrnde sig dr nu det

dogde ej lång stund. De voro mycket lätt-
 fängad bofe, små hunder. Men så väst många
 kunde man ej fånga. Det fanns högher en
 fem-tyr dycker o rige hat. Det var en
 många olika orsaker, som vi ville ha tag, dessa.
 Det kunde man använda sthunders språk
 att göra ^{från} språk av. Skontom var den högt
 mycket utmärkande. Det hade samma fäna
 små som kottel av vildand. Man använde
 man till mycket, speciell full mästardiga
 Det hade man ej då många olika slags ma-
 shener som nu. Det var särskilt på mejerierna,
 man hade faderna och dessa användes med fäna
 elg. Men några lysande affär med förtälj-
 ning; ar elg som det ej. Det var mest o.k.
 "byhem" man sålde full. Hela Louma var
 på den tiden ett "byhem". Det fanns en

Byhemmet
 Louma

älderman. Han skulle sammankalla bönderna till sammanträde. Detta skedde genom att ett brev skickades till grannen med omnämmandet om vilka ärenden, som skulle handläggas. Om de skulle sammanträda samma dagför att behandla ett ärende, som var av brädslande natur, utmärkte man detta genom att sätta en fjäder i brevet. Vanligtvis var det en liten gäsfjäder eller något annat som man eljest kunde i hastigheten få tag i ex. en träpinne eller något dylikt föremål. Sammanträdet kallades vanligen bystämma i mina yngre år. Senare efter omläggningen av den kommunala förvaltningen fick den namnet kommunal- eller skolstämman, då den huvudsakligen sysselsatte sig med ärenden, som blevo aktuella genom den nya skolstadgans tillkomst, Ordförande på stämman var greven eller hans inspektor. På grund av sin ställning var den förre självskrivnen till uppdraget men på grund av sin ställning utövade han aldrig själv detta utan lät alltid sin inspektor utöva ordförandeskapet i hans ställe. Han blev även alltid vald till detta uppdrag. Greven intog på denna tid nästan en självhärskares ställning över sina underlydande på godset. Dess gränser sträckte sig milsvitt omkring och omfattade nästan hela socknen, Var det då någon, som vågade utebliva från sammanträdet, betraktades detta som vanvårdnad mot greven och bestraffades dels med böter och dels med en kraftig skrapa från inspektorens

4
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Greven på
Barrbäck och
hans under-
lydande

sida, då han nästa gång gjorde sin vanliga tur för att tillse hur de underlydande utförde sitt arbete och då var det inte roligt att vara i syndarens kläder och mottaga allt ovett, som haglade över honom.

Man hade även ett byahorn, som man tutade i, då bönderna skulle samlas. Detta hade samma utseende som en trumpet och dess ljud hördes mycket väl över hela socknen. Gällde att skyndsamt upp-
bäda folk vid något annat tillfälle exempelvis då elden var lös i byn, använde man något särskilt sätt för att sammankalla byborna. Man klämtade då alltid med kyrkklockorna. Någon större eldsvåda har icke härjat byn. Den svåraste jag kan erinra mig var den, som utbröt år 1864. Då förstördes nästan fullständigt hela herrgården. Orsaken till att denna fick en så stor omfattning var dels att man saknade vattentoch dels berodde det på de primitiva redskap, som på denna tid hade för att släcka elden med. Man använde en sorts enkla redskap liknande våra sprutor. Det utgjordes av en vinsch, med vilken man pumpade upp vattnet.

För att bestämma, hur stor skatt bönderna skulle betala, hade man valt en särskild s.k. taxekommitté.

Då man ej som nu hade en särskild lokal för att hålla sammanträden i, så höll man sina sammankomster vanligen i inspektorens bostad. Detta skedde vanligen genom en inbjudan från denne till de valda representanterna och efteråt hände det att denne bjöd dem på brännvin och mat. I dessa deltog alltså dels

ett ombud för fiskeläget och dels tre stycken, som bönderna hade valt på stämma att företräda dem. På dessa behandlades huvudsakligen frågor, berörde fattigvård och då speciellt efter vilka grunder den s.k. fattigskatten skulle tgöras. Vägfrågor behandlade man ej på de allmänna stämmorna utan man handlade dem på särskilda sammanträden, vanligen benämnda vägstämmor. I dessa deltog de endast, som det ålåg att underhålla en vägbit. På dessa beslöts alla sådana frågor som efter vilka grunder vägunderhållet skulle utgöras samt hur vägarna skulle underhållas ex. om vintern, vilka skulle utses till vinterplogfogdar o. dylikt.

Fattigskatt utgick vanligen efter byatal och hur stor inkomst man hade, både kontant och in natura. De största inkomsttagarna hade på denna tid en sammanlagd inkomst av ungefär fyra hundra kronor om året. Då jag under mina tidigare år tjänstgjorde vid tullen i Lomma hade jag en inkomst av 37 kronor i månaden.

Arbetarna på herrgården hade för sitt arbete dels lön innatura och dels kontant. Det beräknades att det sammanlagda beloppet blev 50 kronor i månaden eller 600 kronor om året. I natura utgick även ett stop mjölk, som var ungefär detsamma som en och en halv liter.

Byahornet användes på senare tid mycket sällan och till slut var det endast vid ett speciellt tillfälle, som sådant brukades. Det var vid de s.k. eckeresorna. Greven på Barsebäck hade på Karups område en stor skog. Dit skulle man nu köra och hämta träd och

4238

och detta fick man göra gratis åt honom. Det ingick i de underlydandes skyldighet. Om man eljest skulle samlas för behandling av någon fråga, fick man som förut är nämnt buda. Men det var ej alltid man kunde komma omedelbart efter man erhållit sådant bud, Vanligen försiggick budandet på förmiddagen. Var frågan brådslande, måste man naturligtvis ge sig i väg med detsamma men eljest gjorde man sig ingen brådska. Ty man skulle ju ha tid för att förhereda sig. Det kunde ju hända nämligen att tiden för sammanträdet blev längre än man hade tänkt sig. Man måste därför ha en god tid på sig för att göra i ordning både matsäck åt sig själv och sina kreatur.

På denna tid utgick den ersättning greven skulle ha i arrende i dagsverken, d.v.s. in natura. Detta var ofta mycket noggrant angivet i vars och ens kontrakt, som var mycket personligt formulerat. Där reglerades i detalj alla de prestationer, som skulle utgöras till greven både om våren och hösten, speciellt vid skörden. Detta var ofta betungande för de underlydande såsom arrendatorerna, då de ju därigenom hindrades att på bästa bruka den jord, som de hade. Dessutom var det en annan sak, som är att lägga märke till. Dessa arrendator skulle enligt kontrakt utgöra till grevens gods så och så många tunnor säd. Detta var icke så betungande, om skörden blev god, då det var ju lätt att komma ut med. Men inträffade det någon eller några sämre missväxt, var det oftast förenat med stora svårigheter att erlægga sin kvanti-

tet spannmål. Kunde man ej skaffa den från egen skörd, måste man köpa sådan från någon av sina grannar, som av naturen erhållit en större skörd. Som tillgången var liten fick man betala dryga pengar för densamma. Ty det kunde hända att grannen icke hade någon säd att sälja utan man fick fara mila långa vägar för att få köpa säd.

Vanligen utgick arrendet i tunna säd per tunnland.

Det var under den gamle grevens tid, som arrendet utgick in natura. Då den nye kom till styret avskaffade han det gamla systemet med erläggande av arrende in natura och i de nya kontrakten, som de samtidigt erhöillo, bestämdes en kontant ersättning, som var och en skulle erlägga.

På denna tid smugglade man in sprit mycket, Jag har själv varit med många gånger och lurat tullarna. Det är speciellt en händelse jag erinrar mig. Min far och ett par andra fiskare hade varit som vanligt i Köpenhamn och hämtat brännvin. Då liksom nu ibland brukade man gömma spriten i landent långt stycke ^{från} hemmet, ibland kunde man bädda ner den i sanden en kvarts mil hemifrån. Dessa hade nu gömt undan som övligt spriten i land. Då detta var gjort, skulle man bege sig i väg hemåt. Hela tiden förut hade det varit tämligen lugnt väder. Men på hemvägen började det plötsligt blåsa upp till storm. Det hårda vädret tilltog alltmer under färden. Just som de befann sig endast några hundra meter från kom det

En kastby från sidan och slog över båten. Min fader och den ene av de, som voro på båten sprungo då över på andra sidan, vilket medförde att hela båten lade sig på sidan, varvid vattnet rusade in i denna. Efter en kort stund var hela båten vattenfylld och sjönk. Alla de ombordvarande kommo i vattnet och druknade, både min fader och de båda andra, som voro med samt min farbror. Detta skedde själva midsommarsnatten år 1848. På ropen från männen kommo först några lantbrukare, som bodde i närheten tillstädes och dessa skyndade ner till fiskläget och bådade upp folket. Men tyvärr kom ^{man} för sent fram. Då hade alla gått till botten. Efter ett ivrigt draggande hittade man deras kroppar och tog man dem med sig hem. Hela fiskläget försänktes i sorg genom olyckan.

Vintrarna på denna tid voro mycket stränga, så att isen frös till. Man kunde gå över till Köpenhamn. En gång skulle jag gå till denna stad dagen efter nyårsdagen. När jag kom nära det danska landet, låg det en själhund, som jag ej sett förut alldeles bakom mig. Då vände jag om igen, tog denna på slädan och begav mig hem. Även till Landskrona har jag farit på skridskor. På denna tid fanns det ej några handlanden här utan man fick bege sig dit, då man skulle handla. En handels bod då såg mycket enkel ut. Till disk använde man ett vanligt träbord, som ibland liknade mer en byrå än ett bord. I detta sutto sedan en hel del lådor på baksidan. Man hade icke som nu en del plakat att kläda väggarna med utan allting var primitivt. Den enda gång jag har

4238

sett något särskilt var då jag av en händelse kom in i en handelsbod. Från taket hängde ned över disken en målad inskription med orden: "I dag får intet, i morgon får pengar". Då sålde man brännvin i handelsbodarna. Med dessa ord avsåg man att uppmana dem att att dricka så många snapsar som möjligt ty de kunde vänta med betalningen i morgon, då de kunde tjäna stora pengar. Kommo de dit morgonen därpå var förhållandet detsamma.

I dymmelveckan voro folk alltid dystra till mods. De, som skulle göra av med sig gjorde det alltid denna vecka. En särskild händelse kommer jag att erinra mig. En kvinna i Borgeby, som var led vid livet, gjorde av med sig en av "vimmel dagarna". Om natten, då mannen låg och sov, tog hon ett krus och gick ner till ån för att hämta vatten. Då denne på morgonen vaknade och såg efter sin hustru, var hon borta. För att taga reda på, vart hon tagit vägen började han söka igenom hela huset men han kunde ej hitta henne. Av en ingivelse gick han sedan ned till ån och när han sedan såg närmare efter, stod hon i ån längs uppåt brinken och var död där. Skärtorsdag skulle alla kvinnor resa till Bläkullaberg. Det var den dagen häxorna voro ute och for. De redo vanligen på ett kvastaskaft, sittande grensle över detta med kvasten på. Innan de skulle ge sig i väg, ställde de sig vid spisen. På denna tid hade man öppna spisar, vars övre del räckte till skorstenen. Den var murad direkt på stengolvet. Medan hoh stod där, uttrade hon några ord och vips for hon direkt till Bläkulla.

Uppe på spisen sutto järnristor, som man hade grytor på.